

Gotycka katedra w Łomży

Katedra w Łomży

Województwo podlaskie, ubogie w zabytki z okresu średniowiecza, kryje jednak w sobie kilka gotyckich skarbów.

Jednym z nich jest łomżyńska katedra, konsekrowana w 1526 roku jako kościół farny, wzniesiona staraniem łomżyńskich mieszczan i okolicznej szlachty, a ufundowana przez księżną Annę Mazowiecką. Zbudowana z czerwonej cegły nosi cechy gotyku mazowieckiego: nawy są dość szerokie, rozdzielone masywnymi filarami, bezwieżową fasadą zwieńczono trójkątnym szczytem, przebudowanym pod koniec XVII wieku w duchu baroku. W katedrze spotykamy stosunkowo rzadkie na Mazowszu sklepienia gwiaździste i kryształowe. Dostawiona do północnej elewacji wieża pełniła rolę dzwonnicy i zapewne kruchty, poprzedzającej boczne wejście.

**Ołtarz Serca Jezusowego
Hieronima Modliszewskich**

Nagrobek Anny i

Równie ciekawe, jak architektura jest wnętrze świątyni, w którym zachowało się kilka elementów XVII-wiecznego wyposażenia: ołtarze, ambona i chrzcielnica. Są one zdobione manierystycznym ornamentem okuciowym i uskrzydlonymi główkami anielskimi. W arkadowych niszach kosza ambony umieszczono figury Ewangelistów, Maryi i Chrystusa jako Zbawiciela Świata. Bardzo interesujący jest ołtarz Matki Boskiej Różańcowej z 1600 roku, przeładowany manierystyczną dekoracją, którego dwie kolumny, wewnątrz puste, utworzone są z palmet, wici roślinnej i perełkowania.

Najciekawsze są jednak nagrobki, wmurowane w latach 30. XX wieku w zewnętrzne ściany bocznych naw. Pierwotnie znajdowały się one w prezbiterium i bocznej kaplicy grobowej rodziny Dunin - Modliszewskich. Są wśród nich monumenty poświęcone

starostom łomżyńskim: Mikołajowi Troszyńskiemu (4. ćwierć XVI w.) i Nikodemowi Kossakowskiemu (1611), proboszczowi i jednemu z fundatorów katedry Janowi Wojślawskiemu (1549) oraz członkom rodziny Modliszewskich (1589, 1591), bowiem również jeden z Modliszewskich - Andrzej, pełnił funkcję starosty łomżyńskiego. Są to przyścienne nagrobki przedstawiające zmarłych w półleżącej pozie znanej z rzeźb nagrobnych Zygmunta Starego i Zygmunta Augusta w kaplicy Zygmuntowskiej na Wawelu. Wsparte na łokciu postaci pogrążone są w spokojnym śnie będącym odpoczynkiem po ziemskich trudach. Znajdując się w "stanie nijakim", zawieszeni między życiem a śmiercią, czekają na koniec czasów i osiągnięcie zbawienia wiecznego.

Jeden z nagrobków poświęcony jest czteroletniemu Janowi Modliszewskiemu (ok. 1588)

i przedstawia podobne do antycznego putta nagie dziecko, owinięte draperią i wsparte na czaszce - symbolu śmierci i marności życia - *vanitas*. Dziecięce nagrobki, nie znane w tym okresie nigdzie poza Polską, rozpowszechniły się w sarmackiej kulturze XVII wieku.

Jest więc łomżyńska katedra, podobnie jak kościoły w Wąsoszu czy Szczepankowie, świadkiem najdawniejszych dziejów naszego województwa i jednocześnie skarbnicą rzadko spotykanej na naszych terenach XVI-wiecznej rzeźby sepulkralnej.

Zdjęcia ze zbiorów WUOZ w Białymstoku

